

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Published daily except Sundays and holidays
at 55 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		PERMITTING:	
Three months \$ 3.00		Postoffice news agent	
One year \$ 10.00	Foreign and Jersey City Rates:	For sale by	For sale by
Three months \$ 3.00	One year \$ 10.00	For sale by	For sale by
One year \$ 10.00	Three months \$ 3.00	For sale by	For sale by
Three months \$ 3.00	One year \$ 10.00	For sale by	For sale by

За оголошення редакції не відповідає.

За кошти зміни адреси вартість 10 копійок.

3 Канади належить замовити гроші лише на т. за Foreign Money Order.

Телефон "Свободи": 488 Montgomery, Tex. У. Н. Союз: 1838 Montgomery.

Адрес: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

3 ПРИВОДУ ВИБОРІВ У ВІДДІЛАХ

У місяць грудня, як звичайно, відбуваються по відділах Союзу вибори нових урядників. Як у кожній народі, так і в нас, вибори це часи потраєння організації. Тому нам треба добре дивитися, щоби з виборів не вийшла за Союзу шкода.

Одна шкода для Союзу, для його відділів і членів, може виникти з виборів тоді, як члени стануть старих урядників зненавидіти. Це не значить, щоби старих урядників не влізло критикувати. Ні. Критика всього потрібна, але критика це не напад. Критика це спосіб показати, як можна справу зробити краще. Цю критику на те тільки, щоби комусь щось вказати, щоби на комусь підказати, а не на те, щоби поправити організації, сей не критик, а киричник. Вську критику можна перевести спокійно, без горячки, без образи, без нападів. Щоби в той спосіб повести критику, на те треба розумної людини. Видавати другі зрозумілих, чи чим там, потратити леда дурак.

Друга шкода може виникти при нагоді вибору нових урядників. Що кождий член чого стати урядником, це дуже похвальна річ. Так воно й повинно бути. Як каже наш народ, той хто хоче бути отаманом, той і козаком не повинен бути. І старих урядників можна кувати з уряду. Інакше не буди поспути. Однак, старого урядника можна відставити від уряду тільки тоді, як йому певно дасть крашу службу для громади. Відставити від уряду старого й заслуженого робітника тільки тому, щоби зовсім новому, а зі своєю роботою ще невідомою чоловікові "дати ченс", — так розумні організатори не поступають.

По третє, навіть неслухняним урядникам треба пам'ятати на засаду, на яку в нас навіть імені нема, а яку Американи називають "гук спотворнення". Це значить: борися пліччю боротьби відважно, борися всіми силами, але після боротьби, коли ти програєш, не бери собі програю дуже до серця. Протино, покажи, що на ті почести тобі так не залежить. Покажи своїм зокладом, що навіть як ти програєш, ти все ще варта багато як людина. А показується це в той спосіб, що помагається при спільній праці там, що виграла. Ось так поступають джентельмени. Мстяться за свою невдачу на відділі або Союзу може тільки дівак.

Др. Остап Грицай (Відень).

НАРОДИ В БОРОТБІ ЗА ВОЛЮ

Та великої користі з вою. Так дів з трьох скандинавських держав опинилися під владою 39-літньої красуні, а рівночасно Швеція покинула її на свій престол, поки-що однак тільки як регентку (правительку), бо німецький гапалаз Альбрехт не хотів зрікатися прав до шведського трону і ладився виступити проти зневажливого Аде-він програв рішення біл Фалькенберг (1389), діваста в полон і в шестилітню турму, а Маргарета, розправившись з ним з його союзниками, які держали при допомозі морських розбішників, т. з. "хадичев братів" (Vitalenbruder), обстала врешті як королева всіх Скандинавії під своєю владою, і закрили ці дансько-норвежсько-шведський союз урочистим договором, якому в 20-вічії Кальмарська Унія (20. VII. 1397). Ця Унія добула всесвітнього значіння як один з перших трієвних угод, давних монархізм на півночі Європи, бо по формі трівали вона цілих 126 літ. Але в сучасні часи вона виявилася якраз, що такі імперіалістичні подвиги не будували на глиняних основах, призначені згорі скорше чи пізніше на руїну, бо жодні організації живих народів, нехай і таких близьких собі по походженню, як в цім випадку Скандинавія, це щоє надто могутнє і суверенне своїм еством, щоби дати себе закувати на віки в одне спільне ядро якоїсь наказної влади. Вся історія людства, всі події в мизулому культурних народів виявляють скрізь ту кріваву точку, де наказний імперіалізм жалючих влади одиначі вляре лобом об залізну стіну народнього Духа, і сторощений нім нічевітсь безсильно.

І так і Кальмарська Унія, придумана хитримі панями та ще хитрішою королевою, розпалася після сто літ свого існування під ударами бовієх сокир шведських селян, що не хотіли довше приглядатися до бачення тому, як свої ї чужі панські дери з шук напларом панської Унії шкуру та брали в них рекрута на розбішників війни чужих королів.

Правда — поки володіла королева Маргарета (до р. 1412), то Шведи надто великого гету не почували, бо вона була знамито розумна, щоби надати терпіння народним мас актам насилья й депозитизму. Та все таки вже за її шведський селянин пізнав горади, що таке наказні подвиги, ставили чужинських ескезю-торами, ті розпаношенія своїх і чужих вельможів, до віршені в ласку королеви. Найвищезначні обривні замки краю були обсажені дівельного чужинського пані, а вони як командианти поновлялися з народом безоглядно, розквітнували свої салдатів ураз з кіньми по хатах селян і приволокали цих останніх до всякого рода панщини. Але і свої

ЧОМУ В НАС МАЛО ЧИТАЮТЬ?

Мало чим ріжниться людина, що уміє читати, а ніколи не читає книжок, від той людини, що зовсім не уміє читати. Тому, коли ми говоримо про великий процент аналіфазитів серед українського народу, то до тих аналіфазитів треба додати ще й тих, що нічого не читають. Коли ж поставимо справу з аналіфазитизмом, то ми побачимо, що серед наших людей в Америці мабуть лише десять на сто читає українські книжки, а той їх газети.

Коли люди не читають ні газет ні книжок, то з ними працю важка, а поступ прямо не можливий. Якраз з причини аналіфазитизму застала нас світова війна з національно невідомими широкими народними масами. Малі Латинські союзи дуже, але той півтораміліонний народ Латинської мови, як друкувався в кількості 76 тисяч примірників, а в Україні у Києві мало одну тільки свою газету "Радю", котру видавав своєю квіткою Е. Чкаленко і яка ледве набирала дві тисячі читачів. Ось маєте: На півтора мільйона Латинців тринадцять шість тисяч читачів відносно газети, а на тринадцять мільйонів Українців як дві тисячі. Тому не дивно, що Латинці мають свою державу й зуміли її добре зорганізувати, а ми ще мусимо продавати боротьбу за свою державність.

Книжка й газета це найліпші провідники народу.

Останніми роками перед війною на всіх землях України зацілило почала рости зацікавленість народу до читання книжок та газет. Певні українські організації поволи поширювали читання книжок під назвою читальницьких кішок. Коли стався революційний читання книжок гігантських кроками пішло наперед. Одного тільки "Кобзаря" Т. Шевченка видано сотки тисяч примірників, байок Глібова

теж сотки тисяч. Видано рівнож і євангеліє на українській мові в сотках тисяч примірників. Крім того мас-иншої літератури, видано для народу, розійшлася мільйонами примірників. Але скінчилися всілякі революції. Почалася дальша завзята боротьба. Виданням були зруйновані, зруйнований економічно й національно невольний наріз знову перестав читати і перестав цікавитися читанням. Та й не стало вже що читати. Не стало популярної літератури для народу. Для того, щоби поширювати читання серед народу, треба, щоби були відповідні написані народні книжки, щоби були вони видані й розповсюджені. Отже чим народжується тоді, як є відповідна книжка для нього. Така, що його зацікавить, що буде для нього зрозуміла, дешеві як його дитинство, або ще краще, яка сама стукіє до нього у двері. А у нас почується, що мовля, видали знайдуться, як буде читати і буде комусь продавати. Таксамо тоді знайдуться й письменники для народу, коли їх творити не будуть приспівати пилот та жовтіти на папері.

Виходить, що ніби то залежить все від того, чи є серед народу попит на книжку; та попит того не буде, поки наріз не зацікавиться книжкою взагалі, поки не полюбить читання, поки не звикне до нього.

Ось саме розуміють американські видавці, це розуміють німецькі чи які інші видавці. І вони володають започати бачку енергії, багато капіталів, щоби достарити народу літературу і розповсюдити її між народами. Цю роботу робили колись і робить ще й тепер серед Українців "Просвіта" у Львові та інші галицькі видавництва, а в Росії "Благодіє Товариство" виданням загальнокорисних та дешевих книг, що містилися в Петербурзі, а яке організували українські

патріоти.

Але ніхто не зробив такого доброго бізнесу з народними виданнями як Москаль Ситін в Москві. Це була собі проста людина, торговцеві з дитинства, що добре розумів справу бізнесу, а головне розумів, як знайти собі ринок, як дібрати до широкіх мас народу та що їм давати. Він знав добре психологію, інтереси та бажання народних мас, а тому й почав масово видавати для народу: календарі, річні книжки на стіни, а по тім картинки. Все це з початку було саме примітивне, малюнки були аляпуваті, книжечки подавали лише широко розповсюджені народні казки, байки, жарти, сонники, "повні мішки реготу" і т. д. Згодом одначе Ситін поліпшував якість і серйозність книжок все більше та більше та почав видавати прекрасні художні малюнки, книжки люду, науки то то. Організував одну з найбільших в Росії газет "Русское Слово", де платив редакторам сорок тисяч рублів (20 тисяч доларів) на рік, а за одні оголошення на першій стороні про вмерлих мав кола двох соток тисяч доларів. Поводі Ситін, завчавши з невеликим капіталом, завчавши з простонародних книжок, дійшов до мільйонного маєтку, а зробив його на друкованих виданнях в країні класичного аналіфазитизму.

Починуючи такого успіху його праці було те, що він знав долю, як і з чим підійти до народу. Він розумів бізнес так, що в нього треба вкласти наперед свій розум, енергію та капітали, щоби потім з того був цис. Розповинув видання книжок високої якості, він в той же час не перестав видавати ріжні свої "повні мішки реготу", казки про Іванушку дурчачка", сонники, "смерті Кашея Безсмертного" і т. д. Цими простими, примітивними, книжками він розвивав в народі любов до читання книжки, смак та зрозуміння ліпшого твору. Це ніби був народний університет, де маси проходили читання від азбуки до наукових праць. Звичайно, не всі однаково вчилися, але багато таки чогось вивчилися. І ось такого Ситіна треба нам в старім краю і тут в Америці.

ЯК РОБИЛИ БІЗНЕС ДАВНІЙШЕ А НИНІ.

Коли бізнес у давнину розвивався на важку галузь людської діяльності, він прибирав наперед форму банківських та купельних операцій.

До купельних належало тоді також жовжене товару морем, купельство було однією галузю людської діяльності, яка вимагала великого грошового вклату й більшої здібності заряду.

Успіх купельних підприємств у ті часи залежав не так дуже від здібності купця прихитити наперед, як від доброго щасття. Приміром, жорік, що возив товари "хоробам, міг зобогатитися, як мав гарну погоду, але міг утратити весь маєток, як погода йому не допала.

Купець у ті часи мусів хитро використовувати пори року та втагання в податі й попити товарів. Він купував крам, як крам був дешевий, перетримував його якийсь час і продав, як крам дорожчий. За тим, як крам виробляється, та в сін не дивився. Його займала тільки обміна краму, а не питання виробу краму.

З часом се ґрунтовно змінилось.

Наперед люди придумали нові способи перевозу краму з одного місця в друге, сушено й морем. Перевіз перетав уже бути небезпечним. Ризико торговлі через погоду пропало. Купець перестав займатися спекуляцією на погоду.

Далі люди стали виробляти річні передовсім на продаж. Кождий виробник став купцем. І в нинішні часи число людей, які займаються тільки купельством, серед бізнесменів розростається з кожним роком. Нині середком бізнесу є продукція, виріб добра, а кождий продукт є рівночасно купцем.

"Єдиний завіз зміцнити патріотизм — це потреба сприяти правильному, здоровому, успішному розвиненню народних сил і народної творчої діяльності".

Писарів.

Цим поганим ремеслом завдяки безпосередній близькості моря по традиціям давніх скандинавських Бікдів (тобто, "лицарів моря", або "морівка по заливам"), героїстам яких нам теж нічого захоплюватися, бо і славетні Вікінги це теж тільки розбішники, по своє добро посягаючи. Але що дивуватися командантам, коли сам аристократ в Упзлі, наступлений тут Еріком, був як тодає славішн шведський історик Ерік Густав Густав* у злишній від богослуження хвлях був таким же морським жидком, а й сам король Ерік, на тарості своїх літ, не соромився того розбішницького ремесла? З другої сторони данські вїтні допускалися проти населення таких злочинців, як нашішні данського шляхтича Есеа Еріхсона, що несудучий селян велів вїтати в дім і далі думати й, а вїтніх жидок запрягав замість худоби до возів, наладованих сіном.

* Гер (Geijer, 1783—1847), професор університету в Упзлі. Нависав монументальний твір, "Історія данського народу" (1832—36) і вивав історію, данних шведських міст.

(Даліше буде).

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

374.
Патріотизм в теорії і в практиці.

Дня 8 жовтня ч. р. відбувся в нас, в Бостоні, Масс., на довід Сиротинця У. Н. Союзу баль, про котрий хочемо поділитися кількома словами з шалітними читачами "Свободи".

Ще кілька тижнів перед тим баль запрошено на його всі наші місцеві товариства, сестрицтва і парохії — буквинишів, ку та українську православну, як на жаль, "считують" себе "руськими". Запрошували їх через "Свободу" і окремим письмом, висланим на адресу кождого товариства. Просьби були гарні. Просілося в них наших громадян, аби на сїм одні вечір забули за всі партійні незгоди та тим бідним титом поможли прихитити було-у такої важкої наскрізь гуманітарної інституції, якою являється Сиротинець-Захист У. Н. Союзу. Читайчи ці доповіді, здавалося, що перозорні кордони між нашими товариствами порвуться і краса, величав на гали міської публічної школи так буде переповнена, що люде муситимуть вперед двері вертатися домі. Але уряд підмогли будови Сиротинця в Бостоні в своїх сподіваннях страшно звівся, бо окрім парохії при 136 Арлінгтон ул. з о. Кучером на чолі, товариства Запорожська Чіч і сестрицтва Непорочного Завіта Преч. Діви при висше згаданий парохії прийшло лише кількох молодців, котрі не гадали на ціль, а більше на танець. Решта прохнені нами товариства загінчили кріпко свої кордони нашішніми з У. Н. Союзу, його членів, Об'єднання і всього народу здорового народного роду, визнаючи всіх і всіх "панських", "попівських", "грабінницьких" і т. п. епітетами.

Та все таки при добрій волі туртка людей удалося втратити кілька доларів, за що належиться сердечна подяка в першій мірі жіноцтву з сестрицтва Непор. Зачаття Пресв. Діви і з парохії за дарами на баль річ до спродажі: цити, хліб, пироги, голубці і т. п. Одна парохія напекла навіть "кейків" і сама їх продавала, щоби тільки придбати пару "дівмиш" на ціль Сиротинця. Уряд тим нашим патріотичним жінкам оступити прилюдно широко дякує, але їх імен не оголошує, бо вони собі свого не бажують.

Сих кількох стрічок піддамо ті розвату ініші відділам нашої організації; може в їх містечках є більше любови та спільного-народного пожиття. Як хочете заробити кілька доларів на сам Сиротинець, то обов'язково запросіть собі до помочі наше жіноцтво: воно найліпше з нас розуміє потребу свого власного сиротницького хисту, бо жтож може мати в свою серці більше чуття до бідної сирітки, як не жінка?

Приходо з нашого боду було \$144.28, а розхід внісний \$95.78. Тов. Запорожська Чіч асигнувала зі своєї каси \$10, сестрицтво Непор. Зачт. Пр. Діви дало зі своєї каси \$9.70, Св. Антоніус дарував франкфуртських ковбас за \$3.45, Іван Майданний жертурвав \$3, а Іван Григас \$1. — Разом \$75.65. Поки грошей вніслося 35 цент., Комітет Сиротинця одержав \$75.30. — За Комітет: Лія Чопик, предс.; Петро Музика, секр.

При всякій нагоді складаймо жертви на Сиротинець-Захист Українського Народного Союзу.

"ЦАРІВНА"
ПОВІСТЬ
НАПИСАНА ОЛГОЮ КОМАНІЛІСЬКА
Ціна \$2.00.
Можна бути в Книжарні "Свобода"
"СВОБОДА"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

